

**Otevřený dopis premiérovi:
Neberte právní stát jako samozřejmost.
Využijte závěry nejnovější Zprávy o právním státu
k důkladné a otevřené diskusi o tom, jak napravit nedostatky**

Praha, 7. srpna 2024

Vážený pane premiére Fialo,

aktivní ochranu a posilování principů právního státu považujeme za klíčový úkol každé demokratické vlády. Motivuje také naše vlastní dlouhodobé úsilí na tomto poli a vede nás k zapojení do procesu přípravy Zprávy o právním státu, která naplňování těchto principů v praxi analyzuje. Proto vítáme zveřejnění nejnovější Zprávy Evropskou komisí. Jako zástupci nevládních organizací Glopolis, Rekonstrukce státu, síť NeoN a iniciativy Síť k ochraně demokracie zároveň apelujeme na to, aby vláda **zjištění Zprávy využila pro otevřenou a upřímnou politickou diskusi** o tom, jak si Česko v klíčových oblastech vede a jak lze ošetřit největší nedostatky.

Vývoj v sousedním Slovensku nám ukazuje, jak snadno může být **system právního státu nalomen několika dobře cílenými ranami**. Nedopustíme, aby se to stalo i v Česku. Závěry a doporučení Zprávy o právním státu jsou skvělou příležitostí pro důkladnou diskusi o tom, kde ještě můžeme vyspravit, co se dá. Zvláště nyní, v předvolebním roce a širším kontextu hrozící eroze právního státu, si tuto příležitost nesmíme nechat protéct mezi prsty.

Oceňujeme, že tvorba Zprávy není pouze technokratickým procesem, ale bere v úvahu **pohledy různých orgánů státní správy včetně justice, i aktérů mimo ni, včetně občanské společnosti**. Důvěru občanů v právní stát lze posilovat jen skrze spolupráci a participaci občanské společnosti v této oblasti. Politická i společenská diskuse nad tímto zásadním tématem je proto potřebná. Rámec právního státu je třeba naplnit životem – a to se neobejde bez porozumění a účasti veřejnosti, občanské společnosti i soukromého sektoru.

Zpráva nabízí **podrobnou a fundovanou analýzu** efektivity českých institucí, legislativy a jemného přediva vazeb při vymáhání práva a odpovědnosti. Hodnotí posuny ve čtyřech oblastech: nezávislost justice, boj proti korupci, pluralita sdělovacích prostředků a další institucionální systémy brzd a protivah. Žádáme Vás a ministry Vaší vlády, abyste se ke Zprávě Evropské komise o právním státu veřejně vyjádřili a upřesnili, **jak plánujete reagovat na doporučení a co chcete do konce svého aktuálního mandátu změnit**.

Závěry Zprávy vyzdvihují mnohé dosavadní kroky této vlády, například novelu mediálních zákonů, která zapojila Senát do volby Rady ČT a ČRo, novelu zákona o státním zastupitelství, nebo pokrok ve zřízení národní instituce pro lidská práva. Identifikuje však slabiny v několika oblastech, jako jsou např. **nedostatečné záruky udržitelného a nezávislého financování veřejnoprávních médií, stav financování organizací občanské společnosti, nebo vysoké riziko korupce ve veřejném zadávání**.

V souladu s četnými závěry Evropské komise oceňujeme některé pozitivní reformy, kterých Vaše vláda již dosáhla. Zároveň **požadujeme zlepšení v oblastech, které se vyznačují závažnými trhlinami**, na které dlouhodobě upozorňujeme. Jejich kompletní přehled naleznete pod tímto otevřeným dopisem.

Váš kabinet má ještě rok a pár měsíců do konce volebního období. Může a měl by do voleb **dotáhnout změny, které posílí odolnost** našeho demokratického právního státu. Apelujeme na Vás coby předsedu vlády, abyste také dohlédl na to, že vláda bude **veřejně reflektovat doporučení** Zprávy, aktivně se zapojí do společenské a politické diskuse o nejdůležitějších opatřeních a bude také šířit povědomí o jejich potřebnosti u široké veřejnosti.

Se srdečným pozdravem

Vendula Menšíková, koordinátorka Sítě k ochraně demokracie

Jana Miléřová, ředitelka Glopolis a koordinátorka NeoN – sítě sítí nevládních organizací

Lukáš Kraus, vedoucí analytického týmu Rekonstrukce státu

Ve kterých prioritách na poli ochrany právního státu je třeba dosáhnout zlepšení?

Justice

Oceňujeme:

- Přijetí novely zákona o státním zastupitelství, kterým se posílily pojistky proti zásahům vlády do vyšetřování kauz politiků.

Požadujeme:

- Dostatečné odměňování osob pracujících v justici za účelem efektivního výkonu spravedlnosti.
- Pokračování digitalizace justice, zejména dotažení elektronického spisu a další rozšíření agend zveřejňování rozsudků, které povede k transparentnějšímu a kvalitnějšímu rozhodování soudů.
- Schválení novely trestního zákoníku, která bude řešit přeplněnost věznic alternativními tresty u bagatelních trestných činů bez nesystémových úlev pro kriminalitu tzv. bílých límečků.

Boj proti korupci

Oceňujeme:

- Reformu Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí (ÚDHPSH), která zefektivnila fungování Úřadu v oblasti dohledu nad férovou politickou soutěží.

- Novelizaci zákona o střetu zájmů upřesňující zákaz členů vlády přijímat veřejné peníze a zpřísňující vlastnictví médií politiky.

Požadujeme:

- Přijetí pravidla transparentního lobbingu a řešení vysokého rizika korupce v oblasti zadávání veřejných zakázek.
- Dotáhnutí schválení kvalitního zákona o regulaci lobbování bez nesmyslných výjimek (např. pro polostátní firmy).
- Upravení přezkumu veřejného zadávání v rámci reformy ÚOHS, aby se omezil prostor pro nekalé praktiky a došlo ke zrychlení státních investic.
- Na implementaci a monitoring protikorupční agendy jsou potřeba finanční zdroje, které dnes chybí.
- Dlouhodobě je nutné omezovat provázanost byznysu a politiky a bránit vlivu silných finančních skupin na ekonomické politické rozhodování.

Pluralitní a svobodná média

Oceňujeme:

- Novelu mediálních zákonů, která zajistila, že Rady médií veřejné služby už nejsou pod přímým vlivem pouze jednoho orgánu (Poslanecké sněmovny) a nelze je odvolat jako celek.
- Změny v právních předpisech o střetu zájmů, která vylučují vlastnictví mediálních společností volenými funkcionáři, včetně členů Parlamentu a vlády a prezidenta republiky.

Požadujeme:

- Přijetí legislativy posilující udržitelné financování médií veřejné služby, včetně odstranění nesrovnalostí, které v současném návrhu novely jejich nezávislost podlamují.
- Definici a ukotvení online médií v legislativě a úpravu právních předpisů v oblasti střetu zájmů tak, aby se na online média vztahovala.
- Opatření reagující na obavy z důsledků ekonomických problémů nezávislých médií, zejména těch, která nepatří do žádné z velkých vydavatelských nebo vysílacích skupin. Navrhnout systém podpory médií, který posílí pluralitní tržní prostředí, a to včetně podpory lokálních médií.
- Přijetí opatření na zajištění bezpečnosti a důstojnosti novinářů před (nejen kybernetickým) obtěžováním.
- Brzkou a efektivní implementaci anti-SLAPP směrnice na ochranu novinářů a ochránců lidských práv před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti (tj. zneužívajícími soudní řízeními, jejichž cílem je tyto osoby umlčet).

Systém brzd a protivah

Oceňujeme:

- Posuny v přípravě zřízení Národní lidskoprávní instituce (NHRI).
- Přípravu konkrétních návrhů pod Radou vlády pro NNO, které zlepší podmínky pro fungování nevládních organizací (umožnění víceletého financování, převody dotací mezi partnery v projektech, rychlé dotace).
- Iniciativu Úřadu vlády, která hledá cesty, jak posílit participaci občanů a nevládních organizací na veřejném rozhodování.

Požadujeme:

- Zajištění udržitelného financování činnosti nevládních organizací ze státního rozpočtu navýšení dotačních programů na podfinancovaná témata (rovné příležitosti žen a mužů, boj s korupcí, bydlení).
- Víceleté financování dotačních programů, aby nevládní organizace mohly veřejnosti zajistit dlouhodobé poskytování veřejně prospěšných činností (zahrnutím do nové vyhlášky Ministerstva financí o finančním vypořádání a do rozpočtových pravidel).
- Kvalitnější zapojení veřejnosti a nevládních organizací do přípravy veřejných politik a právních předpisů na základě jednotné definice a vize pro participaci a podporu pro rozvoj kapacit a expertizy napříč veřejnou správou.
- Proaktivní komunikaci přínosů spolupráce s nevládními organizacemi a potřebnosti rozmanité občanské společnosti pro demokracii. Je zásadní, aby vládní a političtí činitelé jednoznačně odmítali slovní útoky na nevládní organizace ve veřejném prostoru, zejména na organizace prosazující rovnost pohlaví a práva LGBTIQ osob, a účinně podporovali nevládní sektor v boji proti dezinformacím.
- Dokončení ustavení národní lidskoprávní instituce novelizací zákona o veřejném ochránci práv v souladu s Pařížskými principy a zajištění adekvátního financování.
- Zrychlení provádění rozsudků Evropského soudu pro lidská práva (např. provádění rozsudku D. H., který potvrdil zásadní systémové chyby oddělování vzdělávání romských a dalších vyloučených dětí, trvá již více než 16 let).

Odkazy na relevantní zdroje:

- [Zpráva o právním státu 2024: Kapitola o stavu u právního státu v Česku](#) (Evropská komise)
- [Zpráva o stavu české demokracie 2023](#) (Sít k ochraně demokracie)
- [Rule of Law Report. A Notable Tool That Needs Fine-Tuning for Better Impact on Rule of Law in Europe. Recommendations from Civil Society Organisations](#) (Batory Foundation, Glopolis, Center for Democracy and Law Miko Tripalo, Nadace OSF)

Kontaktní osoba:

Tereza Křištofová, tisková mluvčí Rekonstrukce státu

email: tereza.kristofova@rekonstrukcestatu.cz

telefon: 728 244 139

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

